การทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย รอบที่ 4 ว่าด้วยสถานการณ์ของเยาวชน LGBTI+ ในประเทศไทย

บทประเมินโดยสังเขปว่าด้วยการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะจากการทบทวนรอบที่ 3 ปี 2564

ในการทบทวนรอบที่ 3 ประเทศไทย**รับไว้พิจารณาข้อเสนอแนะ 7 ข้อ จากทั้งหมด 12 ข้อ** ที่มุ่งเน้นสิทธิของบุคคล LGBTI+ โดยเฉพาะ ซึ่งรวมถึงพันธกรณีในการต่อต้านการเลือกปฏิบัติและความรุนแรงด้วยเหตุแห่งวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ และการเสริมสร้างนโยบายและการศึกษาที่โอบรับชุมชน LGBTI+ อย่างไรก็ตาม **ประเทศไทยไม่รับข้อเสนอแนะ 5 ข้อ** ที่เรียกร้องให้มีการรับรองความสัมพันธ์ของคู่รักเพศเดียวกันและการรับรองเพศสภาพตามกฎหมาย แม้จะมีกฎหมายสมรสเท่าเทียมในปี 2568 ประเทศไทยยังได้รับข้อเสนอแนะจากกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ทั้งคณะกรรมการ CEDAW คณะกรรมการ CERD ผู้รายงานพิเศษด้านสิทธิในสุขภาพ และคณะทำงานว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและเด็กหญิง ซึ่งเรียกร้องให้มีการคุ้มครองทางกฎหมายและนโยบายที่เข้มแข็งขึ้นสำหรับบุคคล LGBTI+

เยาวชนข้ามเพศ นอนไบนารี และอินเตอร์เซ็กส์ ยังคง**ไม่ได้รับการรับรองเพศสภาพตามกฎหมาย** ทำให้ต้องเผชิญกับระบบการศึกษา บริการสุขภาพ และสถาบันสาธารณะที่ยังคงถูกจัดวางบนกรอบทวิเพศอันเข้มงวด ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย สิ่งนี้ส่งผลต่อการเข้าถึงเครื่องแบบ หอพัก และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย โดยเฉพาะเยาวชน LGBTI+ ที่เผชิญการถูกผลักให้เป็นชายขอบในรูปแบบที่ทับซ้อนกัน เช่น ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท

ความท้าทายหลักและสภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย	กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต
ความท้าทายที่ 1: การรับรองและการคุ้มครองตามกฎหมาย	
พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 • บุคคลนอนไบนารีและผู้ที่ไม่สอดคล้องกับเพศกำเนิดยังไม่ได้รับการรับรองตามกฎหมายโดยชัดแจ้ง • มาตรา 17 วรรคสอง ถูกตีความในลักษณะที่จำกัดการบังคับใช้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ • การเข้าถึงความยุติธรรมยังคงเป็นเรื่องยากสำหรับเด็ก เยาวชน และกลุ่มเปราะบาง	พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศยังคงเป็นกลไกคุ้มครองทางกฎหมายหลักของไทยต่อการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ อย่างไรก็ตาม ช่องว่างในการบังคับใช้ยังคงจำกัดประสิทธิผลของกฎหมาย พระราชบัญญัติมิได้รับรองอัตลักษณ์แบบนอนไบนารีหรือผู้ที่ไม่สอดคล้องกับเพศกำเนิดไว้โดยชัดแจ้ง และ **บุคคลที่สามไม่สามารถยื่นเรื่องร้องเรียนแทนผู้เสียหายได้ ซึ่งจำกัดการเข้าถึงความยุติธรรมของเด็กและกลุ่มเปราะบาง** คณะกรรมการ CEDAW ได้แสดงความกังวลต่อมาตรา 17 วรรคสอง โดยเตือนว่าข้อยกเว้นด้วยเหตุแห่งหลักศาสนาหรือความมั่นคงของชาติอาจบั่นทอนการคุ้มครอง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ซึ่งข้อยกเว้นทางกฎหมายด้วยเหตุแห่งหลักศาสนาอาจทำให้การคุ้มครองจากการเลือกปฏิบัติอ่อนแอลง **การสัมภาษณ์ในปี 2567** เผยให้เห็นว่าเรื่องเล่าที่ตีตราบุคคล LGBTI+ ยังคงถูกเผยแพร่ในการเทศนาทางศาสนา อันนำไปสู่แรงกดดันทางสังคม การถูกครอบครัวปฏิเสธ และการบีบให้เยาวชน LGBTI+ บางส่วนต้องออกจากบ้านเพื่อแสวงหาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยกว่าซึ่งพวกเขาสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเปิดเผย
การไม่มีกฎหมายรับรองเพศสภาพ • บุคคลข้ามเพศและนอนไบนารีไม่สามารถแก้ไขคำนำหน้านามตามการกำหนดเจตจำนงของตนเองได้ • การไม่มีการรับรองตามกฎหมายนำไปสู่การเลือกปฏิบัติในระบบการศึกษา	ประเทศไทยยังคงไม่มีพระราชบัญญัติรับรองเพศสภาพ แม้จะมีร่างกฎหมายถึง 4 ฉบับ สิ่งนี้ยังคงเป็นช่องว่างด้านการคุ้มครองที่สำคัญ ซึ่งจำกัดการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมในสังคมของบุคคลข้ามเพศและผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา มูลนิธิ Young Pride Foundation และองค์กรภาคประชาสังคม LGBTIQ+ ได้ยื่น**รายงาน Spotlight ปี 2568** ซึ่งระบุว่าแม้จะมีกฎหมายสมรสเท่าเทียมแล้ว **เยาวชน LGBTIQ+ จำนวนมากยังคงเผชิญการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะบุคคลข้ามเพศและนอนไบนารีที่ขาดการรับรองเพศสภาพตามกฎหมาย** พร้อมอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่ยังคงอยู่ทั้งในด้านการศึกษา บริการสุขภาพ และการจ้างงาน
สุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดีของเยาวชน LGBTI+	เยาวชน LGBTI+ ในประเทศไทยยังคงเผชิญการกลั่นแกล้ง การเลือกปฏิบัติ และความรุนแรงในสถานศึกษา อันส่งผลให้สุขภาพจิตแย่ลงและลดการเข้าถึงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย **ร้อยละ 55.6 ของนักเรียน LGBT รายงานว่าเคยถูกกลั่นแกล้งในโรงเรียนเพราะวิถีทางเพศหรือการแสดงออกทางเพศสภาพของตน** ตามงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมหิดล UNESCO และ Plan International (2557) **การศึกษาของ Save the Children Thailand ปี 2568** พบว่า **ร้อยละ 58.2 ของเยาวชน LGBTI+ เคยทำร้ายตนเองโดยไม่มีเจตนาฆ่าตัวตาย** โดยพบความชุกสูงสุดในกลุ่มเยาวชนทรานส์แมสคิวลีนและไบ/แพนเซ็กชวล สะท้อนความต้องการด้านสุขภาพจิตที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองอย่างมีนัยสำคัญ ในทำนองเดียวกัน **โครงการลูกแก้วปี 2568** รายงานว่า **ร้อยละ 49 ของเยาวชน LGBTI+ เคยถูกตีตราและเลือกปฏิบัติ ร้อยละ 38 เคยถูกคุกคามด้วยวาจาหรือทางจิตใจ และร้อยละ 15 เคยถูกใช้ความรุนแรงทางร่างกาย**เพราะอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตน

ความท้าทายที่ 2: การศึกษา

ภาพเหมารวมและกรอบทวิเพศอันเข้มงวดในโรงเรียนไทย

ภาพเหมารวมด้วยเหตุแห่งเพศและการบังคับใช้กรอบทวิเพศอันเข้มงวดมิใช่ปัญหาชายขอบในระบบการศึกษาไทย หากแต่เป็น**รูปแบบเชิงระบบที่ครอบคลุมทั้งกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติในโรงเรียนประจำวัน ในระหว่างการทบทวนของคณะกรรมการ CEDAW ปี 2568** รัฐบาลยอมรับว่าภาพเหมารวมด้วยเหตุแห่งเพศ "ฝังรากลึก" และต้องใช้ "ความพยายามตลอดชีวิต" ในการเปลี่ยนแปลง ขณะที่คณะกรรมการตั้งข้อสังเกตถึงการไม่มียุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมเพื่อขจัดภาพเหมารวมดังกล่าว

ที่จังหวัดพังงา นักเรียนคนหนึ่งถูกครูลงโทษด้วยการตัดผม **ขณะที่ในกรุงเทพมหานคร** อาจารย์อาชีวศึกษาคนหนึ่งถูกกล่าวหาว่าล่วงละเมิดทางเพศและทำร้ายร่างกายนักเรียน รวมถึงนักเรียน LGBTQ+ มีรายงานว่าการตอบสนองของสถาบันลดทอนเหตุการณ์เหล่านี้ให้เป็นเพียงเรื่องวินัย ก่อให้เกิดความกังวลต่อการกล่าวโทษผู้เสียหายและความรับผิดที่อ่อนแอ

นโยบายกรอบทวิเพศอันเข้มงวดในมหาวิทยาลัยไทย

มหาวิทยาลัยยังคงจำกัดความสามารถของนักศึกษาข้ามเพศในการแสดงออกตามอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตนในพิธีรับปริญญา

ในปี 2569 ผู้หญิงข้ามเพศคนหนึ่งซึ่งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และเป็นผู้ร่วมจัดทำรายงาน UPR ฉบับนี้ **ถูกปฏิเสธไม่ให้รับใบปริญญาบัตรขณะสวมชุดครุยที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตน** และถูกบังคับให้สวมชุดครุยของเพศชายแทน ภายหลังมหาวิทยาลัยปฏิเสธที่จะอนุมัติภาพถ่ายรับปริญญาของเธอ เธอจึงไม่สามารถรับใบปริญญาบัตรได้ ต่อมาเธอได้ยื่นเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ ซึ่ง ณ เวลาที่จัดทำรายงานฉบับนี้ยังอยู่ระหว่างการพิจารณา ขณะที่มหาวิทยาลัยยังมิได้ดำเนินการแก้ไขใด ๆ **มีรายงานว่านักศึกษาข้ามเพศมากกว่า 30 คนเคยประสบอุปสรรคในลักษณะเดียวกันในการใช้สิทธิเข้ารับปริญญา**

หอพักและสิ่งอำนวยความสะดวก

นโยบายหอพักของมหาวิทยาลัยที่อิงเพศกำเนิดยังคงบั่นทอนความปลอดภัยและศักดิ์ศรีของนักศึกษาข้ามเพศ

ในปี 2569 นักศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้วิพากษ์วิจารณ์ต่อสาธารณะถึงนโยบายหอพักที่บีบให้นักศึกษาต้องอยู่ในที่พักที่ไม่ปลอดภัยโดยอิงจากเพศที่กำหนดเมื่อแรกเกิด ความกังวลในลักษณะเดียวกันเคยถูกบันทึกไว้**ในปี 2567 เมื่อผู้หญิงข้ามเพศคนหนึ่งซึ่งถูกจัดให้พักในหอพักชาย**รายงานว่าถูกคุกคาม เผชิญความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และรู้สึกอึดอัดในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่กำหนดไว้สำหรับเพศชาย

ความท้าทายที่ 3: อัตลักษณ์ทับซ้อน

การเลือกปฏิบัติเชิงอัตลักษณ์ทับซ้อน ชายแดนใต้ และชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง

งานวิจัยที่ดำเนินการโดยองค์กร LGBTIQ+ ที่นำโดยเยาวชน รวมถึง**รายงานที่มูลนิธิ Young Pride Foundation ยื่นต่อผู้เชี่ยวชาญอิสระแห่งสหประชาชาติด้าน SOGI ในปี 2568** แสดงให้เห็นว่านักศึกษามุสลิมทรานส์แมสคิวลีนคนหนึ่งจากภาคใต้ของประเทศไทยบรรยายถึงการใช้ชีวิต **"สองด้าน"** โดยแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตนอย่างเปิดเผยในมหาวิทยาลัย แต่ต้องปกปิดเมื่ออยู่ที่บ้านด้วยเหตุผลทางศาสนาและความคาดหวังทางสังคม

ข้อค้นพบเหล่านี้สอดคล้องกับความกังวลที่**คณะกรรมการ CEDAW** แสดงไว้ในข้อสังเกตเชิงสรุปปี 2568 ซึ่งเน้นย้ำถึงการคงอยู่ของการเลือกปฏิบัติที่ทับซ้อนกันต่อผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองและผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนบุคคลเลสเบียน ไบเซ็กชวล ข้ามเพศ และอินเตอร์เซ็กส์ คณะกรรมการได้เรียกร้องให้ประเทศไทยจัดการกับภาพเหมารวมที่เลือกปฏิบัติ และใช้มาตรการทางกฎหมายและนโยบายที่มุ่งเป้า เพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติเชิงอัตลักษณ์ทับซ้อนและปรับปรุงการเข้าถึงความยุติธรรมและชีวิตสาธารณะ

เยาวชน LGBTI+ ที่มีความพิการ

ในปี 2568 **กรณีที่มีการบันทึกไว้เกี่ยวกับนักศึกษาข้ามเพศที่หูหนวก**ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง สะท้อนให้เห็นระบบการเรียนออนไลน์ที่เข้าไม่ถึง เนื่องจากขาดคำบรรยายแทนเสียงและบทถอดความ อันจำกัดการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม กรณีนี้แสดงให้เห็นว่า**ความพิการและอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตัดกันอย่างไรจนทำให้การกีดกันทวีความรุนแรงขึ้น**

RECOMMENDATIONS

1. ตรากฎหมายรับรองเพศสภาพบนฐานการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยทำให้มั่นใจว่าบุคคลข้ามเพศ นอนไบนารี และผู้มีความหลากหลายทางเพศ รวมถึงผู้ที่เผชิญการถูกผลักให้เป็นชายขอบในรูปแบบที่ทับซ้อนกัน เช่น เยาวชนข้ามเพศ สามารถได้รับเอกสารทางกฎหมายที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามที่ตนดำรงอยู่จริง โดยไม่มีเงื่อนไขการวินิจฉัยทางการแพทย์ การผ่าตัดหรือการทำหมัน ภายในปี 2573 ตามข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 (2564) รายงานการเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการของคณะทำงานแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและเด็กหญิง (2568) ข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW (2568) และคณะกรรมการ CERD (2564)

2. แก้ไขพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 เพื่อยกเลิกข้อยกเว้นตามมาตรา 17(2) ซึ่งเปิดช่องให้มีการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศโดยอ้างหลักศาสนาหรือความมั่นคงของชาติ และบรรจุอัตลักษณ์แบบนอนไบนารีไว้ในขอบเขตของพระราชบัญญัติ เพื่อให้การคุ้มครองครอบคลุมยิ่งขึ้นสำหรับบุคคลทุกคนที่มีวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศสภาพที่หลากหลาย ตามข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 (2564) รายงานการเยือนประเทศไทยของคณะทำงาน WG DAWG (2568) ข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW (2568) และคณะกรรมการ CERD (2564)

3. ตรากฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติและจัดการฝึกอบรมภาคบังคับว่าด้วย SOGIESC เพื่อรับรองการปฏิบัติที่เท่าเทียมและขจัดการเลือกปฏิบัติในทุกมิติ โดยครอบคลุมความรุนแรงออนไลน์ ประทุษวาจา การลบเนื้อหาโดยเลือกปฏิบัติ การลดการมองเห็น (shadow banning) และอคติของอัลกอริทึมไว้โดยชัดแจ้ง ตามข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 (2564) รายงานการเยือนประเทศไทยของคณะทำงาน WG DAWG (2568) และข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW (2568)

4. เสริมสร้างการบังคับใช้พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ด้วยการบูรณาการการฝึกอบรมภาคบังคับว่าด้วย SOGIESC ในทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ระบบบริการสุขภาพ และการศึกษา เพื่อให้มั่นใจว่าบุคลากรทุกคนปฏิบัติต่อบุคคล LGBTI+ ด้วยความเคารพและไม่เลือกปฏิบัติ ตลอดจนเคารพและยืนยันอัตลักษณ์และการแสดงออกทางเพศสภาพที่หลากหลายของนักเรียนนักศึกษาและบุคลากร LGBTIQ+ ทุกคน โดยยกเลิกกฎระเบียบที่บังคับใช้กรอบทวิเพศในสถานศึกษา รวมถึงข้อกำหนดเรื่องเครื่องแบบที่แบ่งแยกตามเพศ การจัดหอพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกที่แบ่งแยกตามเพศ ตามข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 (2564) และข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW (2568)

5. ดำเนินมาตรการทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร และการฝึกอบรมทั้งปวงที่จำเป็น เพื่อรับรองมาตรฐานสุขภาพที่สูงที่สุดเท่าที่เป็นไปได้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งวิถีทางเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศสภาพ โดยทำให้มั่นใจว่ามีบริการที่เหมาะสมทางคลินิก ไม่ตีตราว่าเป็นพยาธิสภาพ และตั้งอยู่บนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ พร้อมการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องว่าด้วย SOGIESC เพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อเยาวชน LGBTI+ ตามข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 (2564) และรายงานการเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการของผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติด้านสิทธิในสุขภาพ (2568)

ติดต่อเรา: Young Pride Foundation, contact@youngprideclub.com, (+66) 83-581-6868

บันทึกเพิ่มเติม

ติดต่อเรา: Young Pride Foundation, contact@youngprideclub.com, (+66) 83-581-6868